

กล่าวเพียงว่า “ร่างกายของฉันกำลังแก่เฒ่า” และแล้ว ในเสี้ยววินาทีของมรณะ เธอก็จะรับรู้เช่นกัน “ฉันมิได้กำลังจะตาย ร่างกายของฉันกำลังจะตาย ฉันกำลังผลัดเปลี่ยนร่างกาย แค่เปลี่ยนบ้านเท่านั้น” หากการจำแนกนี้ยิ่งทวีความลุ่มลึก วันหนึ่ง ก็จะทำให้การรู้แจ้งโดยไม่มีนิกไม่มีฝัน

พระสูตรที่สองมีใจความว่า “ณ ที่นี้คือปริมณฑลแห่งความผันแปร ผันแปร และผันแปร จงกลืนกินความผันแปรด้วยความผันแปร”

“ณ ที่นี้คือปริมณฑลแห่งความผันแปร ผันแปร และผันแปร จงกลืนกินความผันแปรด้วยความผันแปร” ประเด็นแรกที่ต้องเข้าใจอยู่ที่ว่า ทุกสิ่งสรรพที่เธอรู้มาล้วนแปรเปลี่ยน เว้นแต่เธอ ผู้รับรู้แล้ว ทุกสิ่งสรรพล้วนแปรเปลี่ยน เธอเคยพบเห็นสิ่งใดเล่าที่ไม่แปรเปลี่ยน โลกทั้งมวลนี้คือปรากฏการณ์แห่งความผันแปร แม้กระทั่งเทือกเขาหิมาลัยก็กำลังแปรเปลี่ยน พวกเขา บรรดานักวิทยาศาสตร์ผู้ศึกษาเกี่ยวกับมันกล่าวว่า พวกมันกำลังเจริญวัย เทือกเขาหิมาลัยเหล่านี้คือภูเขาที่อ่อนเยาว์ที่สุดในโลกคือยังเป็นทารกน้อย จริง ๆ แล้ว ยังเจริญเติบโตอยู่ พวกมันยังหาได้เป็นผู้ใหญ่ไม่ พวกมันยังมีได้ถึงจุดที่เริ่มมีบางสิ่งเสื่อมถอย พวกมันยังคงเลื่อนระดับขึ้น

หากเธอเปรียบเทียบพวกมันกับวินธยาจัล ภูเขาอีกลูกหนึ่ง พวกมันก็เป็นเพียงทารกน้อย วินธยาจัลเป็นหนึ่งในภูเขาที่เก่าแก่ที่สุด มีบางคนกล่าวว่า เป็นภูเขาที่เก่าแก่ที่สุดในโลก มันแสนจะเก่าแก่ มันกำลังถดถอย กำลังยุบตัว รวมหลายศตวรรษมาแล้วที่มันกำลังยุบตัว ใกล้ถึงกาลดับสลายในวัยชราของมัน ฉะนั้น แม้เทือกเขาหิมาลัยซึ่งดูมันคงเหลือหลาย ไม่แปรผัน ไม่คลอนแคลน ก็กำลังแปรเปลี่ยน

มันเป็นเพียงสายหนึ่งที่ห่างไกล ศิลาก็มิได้แตกต่างอันใดเลย พวกมันก็เป็นดังเช่นสายที่คือไหลลละล่ง ในเชิงเปรียบเทียบแล้ว ทุกสิ่งสรรพล้วนแปรเปลี่ยน บางสิ่งดูเปลี่ยนแปลงมาก บางสิ่งดูเปลี่ยนแปลงน้อย ทว่านั่นเป็นโดยเทียบเคียงเท่านั้น

ไม่มีสิ่งใดไม่แปรเปลี่ยนซึ่งเธอสามารถรับรู้ได้ จงจดจำประเด็นของข้าพเจ้าให้มัน ไม่มีสิ่งใดที่เธอรับรู้ได้ซึ่งไม่แปรเปลี่ยน ไม่มีสิ่งใดไม่แปรเปลี่ยนเว้นแต่ผู้รู้ ทว่านั่นมักอยู่เบื้องหลังเสมอ มัน "รู้" อยู่เป็นนิรันดร์ มันไม่เคยถูกรู้เลยจริง ๆ มันไม่มีวันกลายเป็นผู้ถูกกระทำไปได้ มันคือผู้กระทำเสมอ สิ่งใดก็ตามที่เธอกระทำหรือรับรู้ มันมักอยู่เบื้องหลังเสมอ เธอมีอาจรับรู้มันได้ ขออย่าได้วุ่นวายใจเมื่อข้าพเจ้ากล่าวเช่นนั้น เมื่อข้าพเจ้ากล่าวว่าเธอมีอาจรับรู้มันได้ ข้าพเจ้าหมายถึงเธอมีอาจรับรู้มันเช่นเป้าหมายได้ ข้าพเจ้าสามารถมองดูเธอ ทว่าข้าพเจ้าจะมองดูตนเองในลักษณะการเดียวกันได้อย่างไร มันเป็นไปได้เพราะการคงอยู่ในสัมพันธภาพแห่งการรับรู้ จำต้องอาศัยสองสิ่งด้วยกันคือ ผู้รู้กับสิ่งที่ถูกรู้

ฉะนั้น ยามที่ข้าพเจ้ามองดูเธอ เธอคือสิ่งที่ถูกรู้ ส่วนข้าพเจ้าคือผู้รู้ และการรับรู้ก็สามารถดำรงอยู่ได้ดังเช่นสะพาน ทว่ายามที่ข้าพเจ้าเฝ้าดูตนเอง ยามที่ข้าพเจ้าพยายามจะรับรู้ตนเองนั้น จะสร้างสะพานที่ใดเล่า ณ จุดนั้น มีเฉพาะข้าพเจ้าที่เป็นอยู่ ลำพังตัวคนเดียวโดยสิ้นเชิง อีกฝั่งฟากหนึ่งนั้นขาดหายไป ฉะนั้น จะสร้างสะพานที่ใดเล่า ทำอย่างไรจึงจะรับรู้ถึงตัวข้าพเจ้าเอง

เหตุฉะนี้ การรับรู้ตนเองจึงเป็นกระบวนการเชิงหักล้าง เธอไม่อาจรับรู้ตนเองโดยตรงได้ เธอทำได้เพียงมุ่งขจัดเป้าหมายแห่งการรับรู้ มุ่งขจัดเป้าหมายแห่งการรับรู้เรื่อยไป เมื่อปราศจากเป้าหมายแห่งการรับรู้ เมื่อเธอมีอาจรับรู้สิ่งใดได้ เมื่อไร้ซึ่งสิ่งใดนอกเสียจากสูญ

ญาณาคความว่างเปล่า (ซึ่งนี้แหละคือสมาธิภาวนาคือขจัดเสียซึ่งเป้าหมายแห่งการรับรู้ทั้งหมด) ครั้นถึงขณะหนึ่งเมื่อจิตสำนึกคงอยู่ ทว่าไม่มีสิ่งใดให้ตระหนัก เมื่อการรับรู้คงอยู่ ทว่าไม่มีสิ่งใดให้รับรู้ พลังการรับรู้อันบริสุทธิ์เรียบง่ายยังคงอยู่ ทว่าไม่หลงเหลือสิ่งใดให้รับรู้ ณ จุดนั้น หามีเป้าหมายอยู่ไม่

ในสภาวะซึ่งไม่มีสิ่งใดให้รับรู้ กล่าวกันว่าเธอรับรู้ถึงตัวเองเองโดยนัยหนึ่ง ทว่าการรับรู้ดังกล่าวผิดแยกจากการรับรู้อื่น ๆ ทั้งหมดโดยสิ้นเชิง การใช้ถ้อยคำเดียวกันกับทั้งสองสิ่งนั้นชักนำให้สับสน มีรหัสยธารินส่วนหนึ่งกล่าวว่า การรับรู้ตนเองคือความขัดแย้ง ตรงถ้อยคำนี้แหละที่ขัดแย้งกันในตัว การรับรู้มักเป็นเรื่องของผู้อื่นเสมอ การรับรู้ตนเองนั้นเป็นเรื่องเหลือวิสัย ทว่าเมื่อปราศจากบุคคลอื่น บางสิ่งย่อมบังเกิดขึ้น เธออาจเรียกขานมันว่า "การรับรู้ตนเอง" ทว่าถ้อยคำนั้นพาให้ไขว้เขว

ฉะนั้น ไม่ว่าสิ่งใดที่เธอรับรู้ล้วนแปรเปลี่ยน ทุกแห่งหน แม้กระทั่งผนังเหล่านี้ก็แปรเปลี่ยนไม่หยุดยั้ง ปัจจุบันนี้ วิชาฟิสิกส์ให้การสนับสนุนประเด็นนี้ แม้กระทั่งกำแพงซึ่งแสนจะดูแน่นอน ไม่แปรผัน ก็เปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะ มีสันตติอันมหาศาลดำเนินอยู่ทุก ๆ ปริมาณกำลังสั้นไหว ทุก ๆ อิเล็กตรอนกำลังโลดแล่น สรรพสิ่งล้วนเคลื่อนตัวเร็ววี และความเร็วก็รวดเร็วจนเธอไม่อาจสังเกตเห็นได้ นั่นคือสาเหตุที่ว่าทำไมกำแพงจึงดูคงทนถาวรยิ่งนัก ในยามเช้า มันทก็เป็นเช่นนั้น ครันตกบ่าย มันทก็เป็นเช่นนั้น พอยามเย็น มันทก็เป็นเช่นนั้น วันวาน มันทก็เป็นเช่นนั้น และวันพรุ่ง มันทก็จะเป็นเช่นนั้น เธอเฝ้าดูมันประหนึ่งว่าเป็นเช่นเดิม ทว่ามันทมิใช่ นัยน์ตาเธอไม่มีศักยภาพที่จะสังเกตเห็นความเคลื่อนไหวอันผิดธรรมดาเช่นนั้นได้

มีพัลลมอยู่เครื่องหนึ่งที่นั่น หากพัลลมหมุนพัลด้วยความเร็ว

สูง เธอจะไม่อาจแลเห็นช่องว่างได้ มันจะดูเหมือนเพียงวงกลมวงหนึ่ง เราไม่อาจแลเห็นช่องว่างได้เพราะความเคลื่อนไหวนั้นรวดเร็ว และหากความเคลื่อนไหวนั้นเร็วล้ำ เร็วพอ ๆ กับอิเล็กทรอนิกส์ที่กำลังเคลื่อนตัวแล้ว เธอจะไม่แลเห็นเลยว่าพัคลมกำลังหมุน เธอจะไม่สามารถสังเกตเห็นความเคลื่อนไหวได้ พัลลมจะดูคล้ายไม่ไหวติง ถึงขั้นที่เธอสัมผัสมันได้ที่เดียว มันจะไม่ไหวติง แต่กระนั้น เธอก็ไม่มีแม้ปัญญาจะแหยมือเข้าไปในช่องว่างเพราะมือเธอไม่สามารถเคลื่อนไหวพอจะเข้าสู่ช่องว่างได้ ก่อนที่เธอจะทันขยับ อีกใบพัดหนึ่งก็มาถึงแล้ว ก่อนที่เธอจะทันขยับอีกใบพัดหนึ่งก็จะมาถึงอยู่ดี เธอจะสัมผัสถูกใบพัดเสมอ และความเคลื่อนไหวจะรวดเร็วกระทั่งพัคลมจะดูเหมือนหยุดนิ่ง ฉะนั้น สิ่งต่าง ๆ ที่หยุดนิ่งจึงเคลื่อนไหวรวดเร็วยิ่งนัก นั่นคือสาเหตุที่ว่าทำไมพวกมันจึงดูประหนึ่งว่าไม่ขยับเขยื้อน

พระสูตรนี้กล่าวว่าสรรพสิ่งล้วนแปรผัน “ณ ที่นี้คือปริมณฑลแห่งความผันแปร...” พระสูตรนี้ทรงไว้ซึ่งปรัชญาทั้งผองของพระพุทธองค์ พระพุทธองค์ตรัสว่าสรรพสิ่งคือสันตติ ไม่เที่ยงแท้จริง และเราพึงล่วงรู้สิ่งนี้ พระพุทธองค์ทรงเน้นย้ำประเด็นนี้เป็นอย่างยิ่ง จุดยืนทั้งหมดของพระองค์มีรากฐานอยู่ที่พระสูตรนี้ พระองค์ตรัสว่า “อนิจจัง อนิจจัง อนิจจัง พึงกำหนดรู้สิ่งนี้ไม่หยุดยั้ง” เพราะเหตุใดเล่า หากเธอสามารถกำหนดรู้ความผันแปร อุเบกขารมณีย่อมบังเกิดขึ้น เธอจะมิวแต่ติดยึดขณะที่ทุกสิ่งสรรพแปรเปลี่ยนได้อย่างไร

เธอพิศดูวงหน้าหนึ่ง ช่างงดงามยิ่งนัก ยามที่เธอพิศดูวงหน้าอันงามล้ำ จะมีความรู้สึกที่ว่าสิ่งนี้จะคงเป็นเช่นเดิม จงทำความเข้าใจจุดนี้ให้ลึกซึ้ง อย่าได้มาดหมายว่าสิ่งนี้จะคงเดิม ทว่าหากเธอรู้ว่าสิ่งนี้เปลี่ยนแปลงราวจักรผัน ว่าสิ่งนี้งดงามในชั่วขณะนี้ และอาจอัปลักษณในวินาทีถัดมาแล้ว เธอจะรู้สึกยึดถืออันใดได้เล่า เป็นไป

ไม่ได้หรอก มองดูร่างกายสิ มันมีชีวิตอยู่ วินาทีถัดมามันจะมอดดับไป สิ่งทั้งมวลล้วนเปล่านั้น หากเธอรู้สึกถึงความผันแปร

พระพุทธรองค์ทรงละทิ้งปราสาทราชมณเฑียร พงศ์ประยูรของพระองค์ กล่าวคือพระมเหสีผู้ทรงสิริโฉม และพระกุมารน้อย และเมื่อมีผู้ทูลถามพระองค์ว่า “เพราะเหตุใด” พระองค์ตรัสว่า “ที่ใดไร้ความเที่ยงแท้จริง จะมีประโยชน์อันใด พระกุมารนั้นเล่าก็จะม้วยมรณ” อนึ่ง ราตรีที่พระพุทธรองค์เสด็จนิราศไปนั้น พระกุมารน้อยก็ประสูติขึ้น พระองค์เพียงจะทรงมีพระชันษาไม่กี่ชั่วโมง พระพุทธรองค์เสด็จไปยังห้องของพระมเหสีเพื่อทอดพระเนตรเป็นครั้งสุดท้าย พระมเหสีทรงผัดเบ็องพระปฤษฎางค์ไปยังประตู พระนางทรงตระกองกอดพระกุมารบรรทมในอ้อมพระพาหา พระพุทธรองค์ทรงปรารถนาที่จะตรัสลา แต่แล้ว พระองค์ก็ทรงยังพระทัยไว้ พระองค์ตรัสว่า “จะมีประโยชน์อันใดเล่า”

เสี้ยววินาทีหนึ่ง ทรงมีพระดำริผุดขึ้นในพระทัยว่า “พระกุมารเพียงมีอายุหนึ่งวัน เพียงมีอายุไม่กี่ชั่วโมง เราจะต้องไปชมดู” แต่แล้วพระองค์ก็ตรัสว่า “จะมีประโยชน์อันใดเล่า สรรพสิ่งล้วนผันแปร วันนี้นะ พระกุมารประสูติขึ้น และวันถัดมา พระกุมารก็จะวายชนม์ ทั้งหนึ่งวันก่อนหน้านั้น ก็หาไม่เธออยู่ไม่ บัดนี้ เธออยู่ที่ตรงนี้ แล้ววันหนึ่ง เธอก็จะไม่คงอยู่ที่นี้อีกครา ฉะนั้น จะมีประโยชน์อันใดเล่า สรรพสิ่งล้วนผันแปร” พระองค์เสด็จนิราศไป ทรงผินพระปฤษฎางค์แล้วเสด็จนิราศไป

ครั้นมีผู้ทูลถามว่า “เหตุใดพระองค์จึงทรงละทิ้งสิ่งทั้งปวงนั้น” พระองค์ตรัสว่า “เราแสวงหาสิ่งซึ่งไม่มีวันแปรผัน เพราะหากเรายึดอยู่กับสิ่งที่แปรผัน ย่อมจะมีความไม่สมปรารถนา หากเรายึดมั่นกับสิ่งที่แปรผัน เราก็คือคนเขลา เพราะสิ่งนี้จะแปรเปลี่ยน สิ่งนี้จะไม่คงเดิม

ครั้นแล้ว เราจะไม่สมปรารถนา เหตุนี้ เราจึงแสวงหาสิ่งซึ่งไม่มีวันแปรผัน หากมีสิ่งใดซึ่งไม่มีวันแปรผัน นั่นแหละ ชีวิตจึงจะมีคุณค่าและความหมายใด ๆ บ้าง หาไม่แล้ว ทุกสิ่งสรรพย่อมเปล่านั้น พระองค์ทรงอิงหลักคำสอนทั้งมวลของพระองค์อยู่ที่อนิจจังตา

พระสูตรนี้ดังามนัก พระสูตรนี้กล่าวว่า “จงกลืนกินความผันแปรด้วยความผันแปร” พระพุทธองค์จะต้องไม่มีวันยอมตรัสท่อนที่สองเป็นแน่ ท่อนที่สองนั้นคือตันตระโดยรากฐาน พระพุทธองค์จะตรัสว่าสรรพสิ่งเป็นอนิจจัง จงรู้สึกถึงมัน แล้วเธอจะไม่ติดยึดกับมัน และเมื่อเธอไม่ติดยึดกับมันโดยละทิ้งทุกสิ่งซึ่งแปรผัน ในไม่ช้า เธอจะถลาล่วงสู่ตัวเธอเอง สูศูนย์กลางซึ่งไร้ความผันแปร จงมุ่งขจัดความแปรเปลี่ยนไม่หยุดยั้ง แล้วเธอจะลู่ถึงความไม่หวั่นไหว ถึงใจกลางใจกลางของวงล้อ นั่นคือเหตุผลที่พระพุทธองค์ทรงเลือกวงล้อเป็นสัญลักษณ์ของพระธรรมวินัยของพระองค์ เพราะวงล้อหมุนเคลื่อนไป ทว่าตรงใจกลางที่มันเคลื่อนตัวอยู่นั้นยังคงไม่ขยับเขยื้อน เหตุนี้สังสารหรือโลกย์จึงเคลื่อนไปประดุจวงล้อ บุคลิกภาพของเธอเคลื่อนไปประดุจวงล้อ และแก่นในสุดของเธอยังคงเป็นศูนย์กลางของวงล้อที่เคลื่อนไป มันยังคงไม่ไหวติงดุจเดิม

พระพุทธองค์จะตรัสว่าชีวิตเป็นอนิจจัง พระองค์จะทรงเห็นพ้องกับท่อนแรก ถัดมา ท่อนที่สองคือตันตระตามแบบฉบับ “จงกลืนกินความผันแปรด้วยความผันแปร” ตันตระกล่าวว่าอย่าได้ละทิ้งสิ่งซึ่งแปรผัน จงยังรวมไปกับมัน อย่าติดยึด ทว่ายังรวม จะหวาดกลัวไปไยเล่า จงยังรวมไปกับมัน ใช้ชีวิตอยู่กับมัน ปล่อยให้มันบังเกิดขึ้น แล้วเธอก็ยังรวมไปกับมัน จงกลืนกินมันด้วยตัวมันเอง อย่าได้หวาดกลัว อย่าได้หลีกหนี เธอจะหลีกหนีไปที่ใดเล่า เธอจะหลีกหนีได้อย่างไร ทุกแห่งหนล้วนคือความผันแปร ตันตระกล่าวว่าทุกแห่ง

หนคือความแปรผัน เธอจะหลีกเลี่ยงไปที่ใด เธอจะไปที่ไหนได้แล้ว

ทุกแห่งหนที่เธอไป ที่นั่นจะมีความแปรผัน การหลีกเลี่ยงนี้ ทั้งหมดล้วนเปล่าประโยชน์ ฉะนั้น จงอย่าพยายามหลีกเลี่ยง ถ้าเช่นนั้น จะทำอย่างไร จงอย่าติดยึด ใช้ชีวิตกับความแปรผัน เป็นความแปรผัน อย่าให้เกิดการต่อสู้ดิ้นรนใด ๆ กับมัน หยั่งรวมไปกับมันเสีย สายนที่กำลังหลั่งไหล เธอจงหลั่งไหลไปกับมัน อย่าแม้แต่จะแหวกว่าย จงปล่อยให้สายนที่พัดพาเธอไป อย่าได้ขัดขืนมัน อย่าได้สิ้นเปลืองพลังงานโดยขัดขืนมัน จงผ่อนคลาย ปล่อยให้ตัวเองสบายแล้วล่องไปกับสายนที่

จะเกิดอะไรขึ้น หากเธอสามารถล่องไปกับสายนที่โดยปราศจากความขัดแย้ง ปราศจากทิศทางใด ๆ ของเธอเอง หากทิศทางของสายนที่คือทิศทางของเธอบัดเด่นั้น เธอจะตระหนักขึ้นมาว่าเธอมิใช่สายนที่ เธอจะตระหนักขึ้นมาว่าเธอมิใช่สายนที่ จงรู้สึกถึงมัน ทดลองทำดูในสายนที่สักวันหนึ่ง จงไปที่นั่น ผ่อนคลาย แล้วปล่อยให้สายนที่พัดพาเธอไป อย่าขัดขืน ให้กลับกลายเป็นสายนที่เสีย บัดเด่นั้น เธอจะรู้สึกว่ามิใช่สายนที่อยู่ ทั่วทุกสารทิศ ทว่าเธอหาใช่สายนที่ไม่

ในขณะที่ขัดขืน เธออาจหลงลืมสิ่งนี้ เพราะเหตุนี้ ต้นตระกูลกล่าวว่ “จงกลืนกินความผันแปรด้วยความผันแปร” จงอย่าขัดขืน มิใช่เรื่องจำเป็นเลย เพราะความเปลี่ยนแปลงมีอาจซ้ำแรกเข้าสู่ตัวเธอได้ ฉะนั้น ไม่ต้องหวาดกลัว จงดำเนินชีวิตอยู่ในโลก ไม่ต้องหวาดกลัวเพราะโลกมีอาจซ้ำแรกเข้าสู่ตัวเธอได้ จงมีชีวิตอยู่กับมัน อย่าได้เลือกหนทางนี้หนทางนั้นอยู่เลย

มีผู้คนอยู่สองจำพวก จำพวกหนึ่งจะติดยึดกับโลกแห่งความแปรผัน ส่วนจำพวกหนึ่งจะหลีกเลี่ยง ทว่าต้นตระกูลกล่าวว่มัน

แปรผัน ฉะนั้น การติดยึดจึงเปล่าประโยชน์เช่นเดียวกับการหลีกหนี จะมีประโยชน์อันใดเล่า พระพุทธองค์ตรัสว่า “ประโยชน์อันใดกับการคงอยู่ในโลกแห่งอนิจจัง” ตันตระกล่าวว่า “ประโยชน์อันใดกับการหลีกหนีจากมัน” ทั้งสองสิ่งล้วนเปล่าประโยชน์ ทางที่ดี ปล่อยให้มันเกิดขึ้นเสีย เธอมิได้เกี่ยวข้องกับมัน มันกำลังเกิดขึ้น เธอไม่เป็นที่ต้องการสำหรับมันด้วยซ้ำ ถึงไม่มีเธออยู่ โลกก็แปรเปลี่ยน ถึงจะไม่มีเธออยู่ โลกก็ยังแปรเปลี่ยนอยู่เรื่อยไป ฉะนั้น ไยจึงต้องเข้าไปยุ่งวุ่นวายอะไรกับมันเล่า

“จงกลืนกินความผันแปรด้วยความผันแปร” นี่คือนิยามอันลุ่มลึกยิ่งนัก จงกลืนกินโทษะด้วยโทษะ กลืนกินความกำหนดด้วยความกำหนด กลืนกินความละโมภด้วยความละโมภ กลืนกินสังสารด้วยสังสาร จงอย่าขัดขืนมัน ทำให้ใจให้ปลอดโปร่ง เพราะการขัดขืนก่อให้เกิดความตึงเครียด การขัดขืนก่อให้เกิดความทุกข์กังวล และเธอจะวุ่นวายใจโดยใช่เหตุ จงปล่อยให้โลกเป็นเช่นที่เป็นอยู่

มีบุคคลอยู่สองประเภท ประเภทหนึ่งคือผู้ที่ไม่อาจปล่อยให้โลกเป็นเช่นที่เป็นอยู่ พวกเขาได้สมญานักปฏิบัติ พวกเขาจะเปลี่ยนมัน พวกเขาจะต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงมัน พวกเขาจะทำลายชีวิตทั้งหมดของตนในการเปลี่ยนแปลงมัน ทั้งที่มันก็แปรเปลี่ยนอยู่แล้ว พวกเขาหาเป็นที่ต้องการไม่ พวกเขาเร่งแต่จะกลืนกินตัวเขาเอง พวกเขาจะมอดไหม้ในการเปลี่ยนแปลงโลก ทั้งที่มันก็แปรเปลี่ยนอยู่แล้ว ไม่มีการปฏิบัติใดที่จำเป็นโดยแท้จริง โลกก็คือการปฏิบัติ มันกำลังแปรเปลี่ยน

เธออาจพิศวงว่าเหตุใดอินเดียนเดียจึงมิได้สรรคสร้างนักปฏิบัติผู้ยิ่งใหญ่ นั่นก็เป็นผลจากญาณทัสสนะดังกล่าวที่ว่า สรรพสิ่งล้วนแปรเปลี่ยนอยู่แล้ว เหตุใดเธอจะไปวุ่นวายเพื่อเปลี่ยนแปลงมันเล่า

เธอไม่อาจเปลี่ยนมันหรือยับยั้งความเปลี่ยนแปลงได้ มันกำลังแปรเปลี่ยน จะเปล่านั้นเองตัวเธอเองไปใยเล่า

บุคคลประเภทหนึ่งเฝ้าเพียรจะเปลี่ยนโลกอยู่เป็นนิตย์ ในมุมมองของศาสนา เขาเป็นโรคประสาท จริง ๆ แล้ว เขากลับจะฟื้นคืนสติ ฉะนั้น เขาจึงตั้งหน้าหมกมุ่นอยู่กับโลก รัฐจะต้องแปรเปลี่ยน รัฐบาลจะต้องแปรเปลี่ยน สังคม โครงสร้าง เศรษฐกิจ ทุกสิ่งจะต้องแปรเปลี่ยน และเขาก็จะวางวาย เขาจะไม่เคยมีช่วงเวลาแห่งความปิติ ซึ่งเขาสามารถล่วงรู้ได้ว่าเขาเป็นอะไร แล้วโลกก็จะดำเนินต่อไป วงล้อจะเคลื่อนไปไม่หยุดยั้ง มันแลเห็นการปฏิวัติมาอย่างโชกโชน และมันก็จะหมุนเคลื่อนต่อไป เธอทั้งไม่อาจหยุดยั้งมันหรือเร่งรัดความเปลี่ยนแปลงได้

นี่คือมุมมองของรหัสยธาริน รหัสยธารินกล่าวว่าไม่มีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงโลก ทว่ารหัสยธารินเองก็มีอยู่สองประเภท ประเภทหนึ่งจะกล่าวว่าไม่มีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงโลก ทว่ามีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงตัวเราเอง เขาเองก็เชื่อมั่นในการเปลี่ยนแปลง มิใช่ในการเปลี่ยนแปลงโลก แต่เป็นตัวเขาเอง ทว่าตันตระกล่าวว่าไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงผู้ใดทั้งสิ้นไม่ว่าโลกหรือตัวเธอเอง นั่นคือแก่นอันลึกล้ำที่สุดของรหัสยลัทธิ เธอไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงโลก และไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนตัวเธอเอง เธอเพียงแค่ว่ารับรู้ว่าสรรพสิ่งล้วนแปรผัน แล้วไหลล่องไปในความแปรผัน ผ่อนคลายในความแปรผัน

อนึ่ง วินาทีที่ไม่มีความพยายามจะสรรค์สร้างการเปลี่ยนแปลงใด ๆ นั้น เธอจะผ่อนคลายได้อย่างเต็มตัว เพราะหากมีความพยายาม เธอย่อมไม่อาจผ่อนคลายได้ เมื่อนั้น จะมีความตึงเครียด เพราะบางสิ่งอันทรงคุณค่ากำลังจะปรากฏขึ้นในอนาคต โลกกำลัง

จะแปรเปลี่ยน โลกกำลังจะ “กลายเป็นคอมมิวนิสต์” หรือ “สวรรค์บนดินใกล้จะมาถึงแล้ว” หรือยุคพระศรีอารีย์แบบหนึ่งแบบใดในอนาคต หรือเธอกำลังจะก้าวอย่างสูง “อาณาจักรของพระเจ้า” หรือเข้าสู่ “โมกษะ (ความหลุดพ้น)” ที่ใดสักแห่งบนสรวงสวรรค์ “เทวทูตกำลังคอยต้อนรับเธอ” ทว่า “ที่ใดสักแห่ง” นั่นคืออนาคต เธอกำลังจะตั้งเครียดด้วยทัศนะที่วุ่น

ต้นตระกูลว่าจงลืมนั่นเสีย โลกกำลังแปรเปลี่ยนอยู่แล้ว ส่วนเธอก็แปรเปลี่ยนอยู่แล้วเช่นกัน ความเปลี่ยนแปลงคือการดำรงอยู่ ฉะนั้น อย่าได้ไปพะวงกับมัน มันบังเกิดขึ้นอยู่แล้วโดยปราศจากเธอ เธอหาเป็นที่ต้องการไม่ เธอเพียงแต่ไหลล่องไปในมันโดยไม่วิตกทุกข์ร้อนต่ออนาคต แล้วบัดดลนั้น ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง เธอจะตระหนักถึงศูนย์กลางภายในตัวเธอซึ่งไม่เคยแปรเปลี่ยน ซึ่งยังเป็นเช่นที่เป็นมาอยู่เสมอคือคงสภาพเดิม

เหตุใดเล่ามันจึงบังเกิดขึ้น เพราะหากเธอผ่อนคลาย จากหลังอันแปรเปลี่ยนจะให้ภาพที่ติดกันแก่เธอ และเธอจะรู้สึกได้ถึง ความไม่ผันแปรผ่านมัน หากเธอมีความพยายามใด ๆ ที่จะเปลี่ยนแปลงโลกหรือตัวเธอเองแล้ว เธอย่อมไม่อาจมองดูศูนย์กลางอันสงบนิ่งเล็ก ๆ ในตัวเธอได้ เธอหมกมุ่นกับการเปลี่ยนแปลงล้ำเหลือ เธอไม่สามารถพิจารณาว่าข้อเท็จจริงคืออะไร

ความเปลี่ยนแปลงมีอยู่ทั่วทุกหัวระแหง ความเปลี่ยนแปลง กลายมาเป็นฉากหลัง เกิดภาพเปรียบเทียบ แล้วเธอก็ผ่อนคลาย ฉะนั้น จึงไม่มีอนาคตในจิตเธอ ไม่มีความนึกคิดของอนาคต ขณะนี้เธออยู่ที่นี้ ชั่วขณะนี้ก็เพียงพอแล้ว สรรพสิ่งล้วนแปรเปลี่ยน ฉับพลัน เธอก็ตระหนักถึงจุด ๆ หนึ่งภายในตัวเธอซึ่งไม่เคยแปรเปลี่ยน “จงกลืนกินความผันแปรด้วยความผันแปร” นี้แหละคือนัยของ “จงกลืนกิน

ความผันแปรด้วยความผันแปร”

จงอย่าขัดขึ้น จงกลายเป็นอมตะด้วยความดับสลาย ปล่อยให้ความดับสลายรอดวายไปด้วยความดับสลาย อย่าได้ต่อกรกับมัน ทัศนะของต้นตระนั้นยากที่จะจินตนาการได้ เพราะจิตเราใคร่ที่จะกระทำบางสิ่ง ส่วนนี้คืออาการ มันเป็นเพียงการผ่อนคลาย ไม่กระทำ ทว่านี่คือหนึ่งในความลับที่ถูกปิดบังมากที่สุด หากเธอรู้สึกได้ถึงสิ่งนี้ เธอก็มีต้องพะวงกับสิ่งอื่นใด อุบายวิธีเดียวนี้สามารถให้เธอทั้งหมดได้

เมื่อนั้นเธอก็ไม่จำเป็นต้องกระทำสิ่งใด เพราะเธอได้ล่วงรู้ความลับแล้วว่า ความผันแปรถูกกลืนกินได้ด้วยความผันแปร ความดับสลายสูญสิ้นได้ด้วยความดับสลาย กามารมณ์มอดดับได้ด้วยกามารมณ์ โทสะตัดระงับได้ด้วยโทสะ บัดนี้ เธอได้ล่วงรู้ความลับแล้วว่าพิษสามารถถ่ายถอนได้ด้วยพิษ 